

Qaamuuska Cimilada

Ku hadal cimilada si faham iyo xeel dheer leh

The Climate Dictionary

Speak climate fluently

Hordhac (Foreword)

Musiibada cimiladu waa arrinta ugu weyn ee waayaha casriga ah. Waxay saameyneysaa waddan kasta iyo bulsho kasta oo dunida ah.

Sidoo kale, ereyada iyo fikradaha la xiriira isbeddelka cimilada ayaa mararka qaar noqon kara kuwo adag oo aan si fudud loo fahmi karin dadweynaha guud.

Baahida loo qabo in la helo xog sax ah oo si sahlan loo fahmi karo oo ku saabsan isbeddelka cimilada waligeed ma aysan sii badnayn sida maanta. Hay'adda UNDP waxay leedahay mid ka mid ah barnaamijyada ugu waaweyn ee la xiriira cimilada caalamka, waxaana la shaqeynay khubaradeenna si aan u qeexno 40 eray oo cimilada la xiriira kuwaas oo si joogto ah loo isticmaalo, annagoo ku tarjunnay si fudud oo la fahmi karo. Natijadu waa waxa aad hadda gacanta ku hayso: Qaamuuska Cimilada. Rajadeennu waa inaad akhrido, la wadaagto, una adeegsato. Faham wanaagsan oo ku saabsan dhibaatooyinka cimiladu waxay inoo suurta galin kartaa inaan si xooggan u horumarino dadaallada caalamiga ah ee wax looga qabanayo cimilada.

Cassie Flynn

Agaasimaha Guud ee Isbeddelka Cimilada, UNDP

Bayaanka Ka-dhaadhicidda Mas'uuliyadda (Disclaimer):

Aragtida lagu muujiyey daabacaaddan waxay gaar u tahay qorayaasha, mana matalaan midda Qaramada Midoobay, oo ay ku jirto Barnaamijka Horumarinta ee Qaramada Midoobay (UNDP), ama dalalka xubnaha ka ah Qaramada Midoobay.

Xuquuqda Daabacaadda (Copyright): ©UNDP 2023. Dhammaan xuquuqda waa la ilaaliyaa.

One United Nations Plaza, New York, NY 10017, USA.

UNDP waa hay'adda hormuudka u ah Qaramada Midoobay ee u taagan ciribtirka caddaalad darrada saboolnimada, sinnaan la'aanta, iyo isbeddelka cimilada. Iyadoo la kaashaneysa shabakad ballaaran oo khabaro iyo bahwadaagyo ah oo ka jira in ka badan 170 waddan, UNDP waxay caawisaa dalalka si ay u dhisaan xalal waara oo isku dhafan oo loogu talagalay dadka iyo deegaanka.

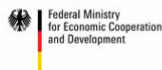
Wax dheeri ah ka ogow: undp.org ama la soco @UNDP.

Ballanqaadka Cimilada ee UNDP (Climate Promise) waa barnaamijka ugu weyn caalamka ee taageerada NDC-yada, waxaana uu daboolaa in ka badan 120 dal iyo dhulal hoos yimaada, taas oo u dhiganta 80% dhammaan dalalka soo koraya — oo ay ku jiraan 40 waddan ee ugu saboolsan (LDCs), 28 jasiirado yaryar oo soo koraya, iyo 14 dal oo qiiqa badan sii daaya. Ujeeddadu waa in kor loo qaado dadaalka dalalka si ay u hagaajiyaan waxqabadkooda cimilada iyadoo la raacayo Heshiiska Cimilada ee Paris. Barnaamijkan waxa uu ka shaqeeyaa iskaashi ballaaran oo lala yeesho hay'ado kala duwan wuxuuna noqonayaa barnaamijka ugu weyn ee lagu horumarinayo ballanqaadyada cimilada.

Wax dheeri ah ka ogow: climatepromise.undp.org ama la soco @UNDPClimate.

Sawirrada: Omer Kavuk

CLIMATE
PROMISE

Mahad Celin

Tarjumaad iyo Diyaarin – ICE Institute, SIMAD University

Qaamuuskan cimilada waxaa si mutadawacnimo ah u turjumay koox dhalinyaro Soomaaliyeed oo ka tirsan ICE Institute ee Jaamacadda SIMAD, si loogu sahlo bulshada Soomaaliyeed fahamka ereyada muhiimka ah ee la xiriira cimilada iyo isbeddelka deegaanka.

Kooxda Tarjumaadda:

1. Liban Hassan Mohamed
2. Mustafa Mohamud Mohamed
3. Abdullahi-Dhayib Mohamed
4. Anisa Abdullahi Mohamed

Naqshadda iyo Farshaxanka:

Samira Abdulkadir Adan, ICE Institute – SIMAD University

Contents

1. Adkeysiga (Resilience)

2. Aqoonta dadka asliga ah (Indigenous knowledge)

3. Ammaanka cimilada (Climate security)

4. Beeraha/Beerashada is cusbooneysiisa (Regenerative agriculture)

5. Tamarta la cusboonaysiin karo (Renewable energy)

6. Jawiga iyo Cimilada (Weather vs. Climate)

7. Xadka kala-wareegga ah ee waxyeelladu ka billaabato (Tipping point)

8. Xasaraha ka dhasha cimilada (Climate crisis)

9. Xalalka ku salaysan dabeecadda (Nature-based solutions)

10. Xeeladaha mustaqbalka fog (Long-term strategies)

11. Khasaaraha iyo waxyeellada (Loss and Damage)

12. Daah-furnaan (Transparency)

13. Dib-isku-hagaajinta (Rewilding)

14. Dib u dhiraynta iyo dhiraynta cusub (Reforestation vs. Afforestation)

15. Diirimaadka Dunida iyo Isbedelka Cimilada
(Global warming vs. Climate change)

16. Raadka uu reebo kaarboonku (Carbon footprint)

17. Saarista karboonka iyo soo qabashadiisa
(Carbon removal vs. Carbon capture)

18. Sii-deynta gaasaska cagaaran (Greenhouse gas emissions)

19. Soo-jiidaha kaarboonka (Carbon Sink)

20. Suuqyada kaarboonka (Carbon markets)

21. Shaqooyinka cagaaran (Green jobs)

22. Dhaqaalaha buluugga ah (Blue economy)

23. Dhaqaalaha marxaladaysan/wareega (circular economy)

24. Dhimista Karboonka (Decarbonization)

25. Cadaaladda cimilada (Climate justice)

26. Cimilada xad dhaafka (Climate overshoot)

27. Guddiga Dowladaha Ku Bohoobay Arrimaha Isbedelka Cimilada (IPCC)

28. Qorshayaasha la qabsiga qaranka (National Adaptation Plans: NAPs)

29. Kala-guur ku salaysan cadaalad (Just transition)

30. La qabsiga (Adaptation)

31. Maaliyadda/Maalgelinta Cimilada (climate finance)

32. Madasha Dowladaha Xubnaha ah (COP)

33. Marin-habaabinta ku aaddan arrimaha bey'ada (greenwashing)

34. Wax ku biirinta la go'aamiyay ee heer qaran
(Nationally Determined Contributions)

35. Wareegyada jawaab celinta (feedback loop)

36. Heshiiska Paris ((Paris Agreement)

37. Heshiiska Qaramada Midoobay ee Hanaanka Shaqo ee Isbeddelka Cimilada (UNFCCC)

38. Yaraynta qiiqa ka dhasha xaalufinta dhirta iyo xaalufka kaymaha ((REDD+)

39. Yaraynta waxyeellada (Mitigation)

40. Isku-dheelitirnaanta gaaska la sii daayo iyo kan laga saaro jawiga (Net Zero)

“Adkeysiga (Resilience)

(/rɪˈzɪliəns/ noun)

Adkeysiga waa awooda bulsho ama deegaan si ay u odorosaan oo ay u maareeyaan dhacdooyinka cimilada ee khatarta leh una soo kabtaan oo ay isbedelaan kadib marka ay la kulmaan ‘filan-waaga’ cilimada ee ugu horeeya.

Si loo ilaaliyo sida ugu wanaagsan ee samaha bulshada, dhaqdhaqaaqa dhaqaalaha, iyo deegaanka, dadka, bulshooyinka, iyo dawladaha waxay u baahan yihiin in loo qalabeeyo si ay ula tacaalaan saamaynta lama huraanka ah ee isbedelka cimilada. Tan waxa lagu samayn karaa iyada oo la tababaro dadka si ay u helaan xirfado cusub iyo kala duwanaansho ilaha dakhliga qoyskooda, dhisidda wax ka qabashada musiibada iyo awoodaha soo kabashada, kobcinta macluumaadka cimilada iyo hababka digniinta ugu horayso, iyo ka shaqaynta qorsheynta muddada dheer, iyo kuwo kale.

Ugu dambeyntii, bulshada dhabta ah ee u adkeysiga cimiladu waa mid kaarboon-yar, sababtoo ah si aad ah u yareynta qiiqa gaaska aqalka dhirta lagu koriyo ayaa ah habka ugu wanaagsan ee lagu xaddido sida saameynta cimiladu u yeelan doonto mustaqbalka. Sidoo kale waa bulsho ku dhisan sinnaan iyo cadaalad cimilo oo mudnaan siisa taageerada dadka iyo bulshooyinka sida aadka ah u saameeya saamaynta cimiladu ama ay ugu yar tahay inay la qabsadaan.

“Aqoonta dadka asliga ah (Indigenous knowledge)

(/ɪnˈdɪdʒənəs ˈnɒlɪdʒ/ noun)

Hababka nololeed ee Dadka asaliga ah ayaa si dabiici ah u hooseeya kaarboonka waxayna xoogga saaraan dheelitirka u dhexeeya aadanaha iyo adduunka dabiiciga ah. Dhaqamada dhaqameedkooda ayaa saameyn hoose ku leh deegaanka oo ay ka jawaabaan, iyaga oo kobcinaya hab-nololeedyo iskood isku ilaalinaya.

Dadka asaliga ah ayaa ka mid ahaa kuwii ugu horreeyay ee dareema isbeddelka cimilada iyo aqoontooda iyo ku-dhaqankoodaba waxay caawiyaan inay maraan oo ay la qabsadaan saameyntooda. Aqoonta asaliga ah, taas oo ah isdhexgal iyo bulsho ku salaysan, waa il weyn oo laga helo xalal cimilo oo macno leh oo horumarin kara dhimista, kor u qaadi karta la qabsiga, iyo dhisi karta adkeysiga. Waxa kale oo ay ku kabi kartaa xogta sayniska xogta muuqaalka saxda ah ee muhiimka u ah qiimaynta xaaladaha isbeddelka cimilada.

Dadka asaliga ah waxay ilaaliyaan qiyaastii 80 boqolkiiba kala duwanaanshaha noole ee adduunka weli waxay sii wadaan in si weyn looga saaro ku dhawaad ​​dhammaan hababka go'aan qaadashada caalamiga ah ee isbedelka cimilada. Aqoontooda wadajirka ah, aragtidooda qiimaha leh, iyo xuquuqda ay ku leeyihiin dhulalka awoowayaashood, dhulalka iyo kheyraadka, iyo qaab nololeedkooda waa in la aqoonsadaa oo lagu daraa siyaasadaha iyo ficillada cimilada.

“Ammaanka cimilada (Climate security)

(/'klaɪmət 'dʒʌstɪs/ noun)

Isbeddelka cimiladu waxa ay sii kordhin kartaa cunno yarida, biyaha iyo maciishada, iyada oo ay weheliso dhibaatooyin badan oo ay ka mid yihiin barakaca iyo tahriibka iyo tartanka kheyraadka dabiiciga ah oo sii kordha, arrimahaas oo dhan waxay keeni karaan xiisado iyo xasilooni darro ka dhacda dal ama gobol. Intaa waxaa dheer, saameynta isbeddelka cimiladu waxay sii xumeyn kartaa ama sii dheereyn kartaa iskahorimaadyada rabshadaha wata waxayna adkeyn karaan in la sameeyo ficil cimilada iyo in la gaaro lana joogteeyo nabadda.

Ammaanka cimiladu waxa loola jeedaa qiimaynta, maaraynta, iyo dhimista khataraha ku iman kara nabadda iyo xasilloonida ee ay keentay xiisadda cimiladu. Tani waxay ka dhigan tahay in la hubiyo in dhimista cimilada iyo la qabsiga ay dhaafsiisan tahay in aan waxyeello loo geysan oo ay si toogan uga qayb qaadatao nabadda iyo xasilloonida. Waxa kale oo ay ka dhigan tahay in ka-hortagga isku dhaca iyo faragelinta nabad-dhisidda ay ku xisaabtamaan saamaynta cimilada. Xalka farsamada ee ficilka cimilada iyo la qabsiga waxay u adeegi karaan fursado lagu dhisayo nabadda laguna hagaajinayo qaab dhismeedka bulshada, gaar ahaan wadamada ay saameeyeen iskahorimaadyada iyo jilicsanaanta.

Ma ogtahay: Ficilka cimiladu waxay kaa caawin kartaa yaraynta sababaha hoose ee isku dhaca iyo jilicsanaanta. Tusaale ahaan, helida tamarta la cusboonaysiin karo waxay noqon kartaa khad nololeed oo taageera biyo nadiif ah, iftiin, diirimaadka, iyo masruufka, iyo sidoo kale adeegyada aasaasiga ah iyo kuwa degdega ah. Waxa kale oo ay awood u siisaa horumarinta dhaqaalaha maxalliga ah, iyadoo dalalka u hor-seedda waddada horumarka waara ee soo kabashada.

“Beeraha/Beerashada is cusbooneysiisa (Regenerative agriculture)

(/rɪˈdʒenərətɪv ˈæɡrɪkʌltʃə(r)/ noun)

Beeraha isasoo cusbooneysiya waa hab-beereedka kobcinta iyo soo celinta caafimaadka ciidda, sidaas darteed waxay yareeyaan isticmaalka biyaha, ka hortagga xaalufka dhulka, kor u qaada kala duwanaanshaha noolaha. Iyadoo la yareynayo falashada dhulka, ku celcelinta dalagyada wareega, iyo isticmaalka digada xoolaha iyo compost, beerashada dib-u-soo-nooleynta waxay hubisaa in carradu kaydiso kaarboon badan, ilaalisoo qoyaan badan, oo ay ka caafimaad badan tahay bulshooyinka fangas ee kobcaya.

Beeraha degdega ahi waxay mas'uul ka yihiin saddex meelood meel meel gaaska aqalka dhirta lagu sii daayo ee caalamiga ah, waxayna isticmaalaan boqolkiiba 70 biyaha nadiifka ah ee aynu isticmaalno, waxayna horseedaan xaalufka ciidda iyadoo la adeegsanayo mashiinnada culus, bacriminta kiimikada, iyo sunta cayayaanka. Sidoo kale waa ka ugu weyn ee wax ka geysta luminta kala duwanaanshaha noolaha. Taas beddelkeeda, beeraha dib-u-soo-nooleynta waxay caawisaa hoos u dhigidda qiiqa gaaska aqalka dhirta lagu koriyo, waxay ilaalisaa biyaha, waxayna soo celisaa dhulka. Intaa waxaa dheer, ciidda caafimaadka qabta waxay soo saartaa cunto badan iyo nafaqo wanaagsan waxayna saameyn kale oo wanaagsan ku leedahay nidaamka deegaanka iyo kala duwanaanshaha noolaha.

“Tamarta la cusboonaysiin karo (Renewable energy)

(/rɪˈnjuːəbl ˈenədʒi/ noun)

Tamarta la cusboonaysiin karo waa tamar laga helo ilo dabiici ah oo si joogto ah loo buuxiyo, sida dabaysha, iftiinka qoraxda, socodka biyaha dhaqdhaqaaqa, iyo kulaylka geothermal. Si ka duwan tamarta laga helo shidaalka fosil sida dhuxusha, saliidda, iyo gaasta, taas oo ka dhigan 75 boqolkiiba qiiqa gaaska waxyeellada leh ee keenaya isbeddelka cimilada, tamarta ilaha dib loo cusboonaysiin karo waa mid jaban, nadiif ah, waara, oo waxay abuurtaa shaqooyin badan.

Ka gudubka shidaalka fosil una gudubta tamarta la cusboonaysiin karo ee dhammaan qaybaha - korontada, kuleylka iyo qaboojinta, gaadiidka, iyo warshadaha - ayaa fure u ah wax ka qabashada dhibaatooyinka cimilada. Si aad uga hoos baxdo 1.5°C ee kulaylka caalamiga ah, dunidu waxa ay u baahantahay in ay si degdeg ah meesha uga saarto isticmaalka shidaalka fosil oo ay maro isbadal qoto dheer oo ku saabsan nidaamka tamarta iyada oo loo marayo koronto degdeg ah iyo ka soo saarida tamarta ilo dib loo cusboonaysiin karo.

Ma ogtahay: 2022, ilo dib loo cusboonaysiin karo ayaa bixiyay 29 boqolkiiba korontada adduunka. Maalgelinta saxda ah, korontada ilaha dib loo cusboonaysiin karo waxay bixin kartaa 65 boqolkiiba (<https://www.irena.org/publications/2022/mar/world-energy-transitions-outlook-2022>) wadarta guud ee korontada aduunka 2030.

“Jawiga iyo Cimilada (Weather vs. Climate)”

(/'weðə(r)/ noun /' 'klaɪmət/ noun)

Jawigu wuxuu tilmaamayaa xaaladaha jawiga (hawada) wakhti gaar ah meel gaar ah, oo ay ku jiraan heerkulka, qoyaanka, roobabka, daruuraha, dabaysha, iyo muuqaalka. Xaaladaha cimiladu kuma dhacaan si gooni ah, waxay leeyihiin saameyn labalaabma. Cimilada hal gobol ayaa aakhirka saamayn doonta cimilada boqolaal ama kumanaan kiiloomitir.

Cimiladu waa celceliska qaababka cimilada ee meel gaar ah muddo dheer, badiyaa 30 sano ama ka badan, taas oo u taagan xaaladda guud ee nidaamka cimilada.

Dhaqdhaqaaqa bini'aadamka ee da'da warshadaha, iyo gaar ahaan qarnigii la soo dhaafay, ayaa si weyn u bedelaya cimilada meereheena iyada oo la sii daayo gaasaska aqalka dhirta lagu koriyo.

“Xadka kala-wareegga ah ee waxyeelladu ka billaabato (Tipping point)

(/'tɪpɪŋ pɔɪnt/ noun)

Xadka kala-wareegga ah waa xad marka la dhaafo kadib isbeddellada qaarkood ee uu keeno isbeddelka cimiladu ay noqdaan kuwo aan laga noqon karin. Isbeddelladani waxay u horseedi karaan saameyn degdeg ah oo khatar ah oo saameyn aad u daran ku leh mustaqbalka aadanaha iyo meereheenna.

Marka dunidu sii kululaato, dhowr dhibcood ayaa aad u badanaya. Mid ka mid ah waa burburka barafyada Greenland iyo Galbeedka Antarctic, taas oo horseedi doonta kor u kaca heerka badda oo khatar gelinaya bulshooyinka xeebaha iyo nidaamyada deegaanka. Mid kale waa dhalaalinta permafrost ee gobollada tundra, kaas oo sii deyn doona xaddi badan oo gaasaska aqalka dhirta lagu koriyo ah, taas oo sii kordhinaysa kulaylka caalamiga ah iyo isbeddelka cimilada. Dhacdooyinka bleaching coral ballaaran iyo burburinta kaymaha roobka waa laba dhibcood oo kale oo muhiim ah oo saameyn weyn ku leh kala duwanaanshaha noolaha iyo bulshooyinka aadanaha.

“Xasaraha ka dhasha cimilada (Climate crisis)

(/ˈklaɪmət kraɪsɪs/ noun)

Xasaradaha cimiladu waxa ay tilmaamaysaa dhibaatooyinka halista ah ee ka dhasha, ama ay u badan tahay in ay sababaan, isbeddellada cimilada meeraha, oo ay ku jiraan cimilo-xumada iyo masiibooyinka dabiiciga ah, aashitada badda iyo kor u kaca heerka badda, luminta noolaha, cunto iyo biyo la'aanta. , khataraha caafimaadka, dhaqaale xumida, barakaca, iyo xataa colaadaha gacan ka hadalka ah.

Laga soo bilaabo 1800-meeyadii, hawlaha bani'aadamku waxay sababeen in celceliska heerkulka dhulku uu kordho ilaa 1.2°C - iyada oo in ka badan saddex-meelood laba meelood kulaylkan dhacayey tan iyo 1975. Tani waxay durba dhaawac weyn u geysatey bulshooyinka bini'aadamka iyo hab-nololeedyada dabiiciga ah ee qaybo badan oo ka mid ah aduunka. In ka badan 3 bilyan oo qof ayaa ku nool meelo aad ugu nugul dhibaataada cimilada, iyada oo waddammada dhaqaalahoodu hooseeyo ay si aan qiyaas lahayn u saamaysay.

Saynisyahanadu waxa ay filayaan in kororka ka badan 1.5°C uu bilaabi doono in uu horseedo dhawr dhibcood oo khatar ah kuwaas oo samayn doona isbedelo badan oo aan laga noqon karin khatar aad u daranna ku ah ilbaxnimada bini'aadamka. Tani waa sababta ay dawladuhu hadda u dhaqmaan si ay si weyn u yareeyaan qiiqa gaaska aqalka dhirta lagu koriyo oo ay dejiyaan koorsada lagu gaaro eber saafiga ah tobannaanka sano ee soo socda, maalgashadaan la qabsiga saameynta lama huraanka ah ee isbeddelka cimilada, iyo ilaalinta iyo soo celinta deegaanka dabiiciga ah iyo biomes-ka kaas oo meeradu/planet-ku ku tiirsan tahay.

“Xalalka ku salaysan dabeecadda (Nature-based solutions)

(/'neɪtʃə(r) beɪst sə'luːʃns/ noun)

Xalalka ku salaysan dabeecadda waxay taageeraan la qabsiga iyo yaraynta isbeddelka cimilada iyadoo la adeegsanayo hababka iyo hababka dabiiciga ah si loo soo celiyo nidaamka deegaanka, ilaalinta kala duwanaanshaha noolaha, iyo suurtagelinta hab-nololeedyada waara. Waa ficillo mudnaan siiya hab-nololeedyada iyo kala duwanaanshaha noolaha waxaana loo qaabeeyey lana hirgeliyey iyadoo si buuxda looga qaybgelinayo iyo oggolaanshaha bulshooyinka deegaanka iyo Dadka asaliga ah, kuwaas oo aqoonta fac weyn u leh ilaalinta dabeecadda/deegaanka.

Xalalka ku salaysan dabeecadda waxaa loo isticmaalaa siyaabo badan, guud ahaan dhulka, biyaha saafiga ah, xeebaha, iyo deegaanka badda. Soo celinta dhulka qoyan waxay bulshada ka ilaalisaa daadadka, halka ilaalinta kaymaha mangrove ay taageerto ilaha cuntada oo ay yarayso saamaynta duufaana. Kaymaha waxay nuugaan kaarboon ogsaydhsaydh, waxay u oggolaadaan kala duwanaanshaha noole inay koraan, kordhiyaan ammaanka biyaha, iyo la dagaalanka dhul go'a, halka jardiinooyinka iyo jardiinooyinka magaalooyinka ay ka caawiyaan qaboojinta magaalooyinka oo ay xaddidaan saameynta kulaylka. Dhaqannada beeraha ee dib-u-soo-nooleynta waxay kordhiyaan cadadka kaarboonka ee ay carradu qabato waxayna soo celisaa caafimaadkeeda iyo wax-soo-saarkeeda.

Xalka ku salaysan dabeecadda ayaa loo arkaa guul-guul u ah dadka iyo dabeecadda, oo wax ka qabta dhibaatooyin badan hal mar. Waxay abuuri karaan shaqooyin, waxay siin karaan fursado nololeed oo cusub oo adkeysii leh, waxayna kordhin karaan dakhliga iyagoo sidoo kale ilaalinaya meeraha waxna ka qabanaya isbeddelka cimilada.

“Xeeladaha mustaqbalka fog (Long-term strategies)

(/ˌlɒŋ ˈtɜːm ˈstrætədʒiːs/ noun)

Sida uu dhigayo heshiiska Paris, wadamada waxaa lagu martiqaaday inay la xiriiraan istaraatiijiyado fog oo lagu dhimayo qiiqa hawada taasoo saadaalisa isbedel guud oo bulshada ah dhowr iyo toban sano, badiyaa ilaa 2050. Dukumeentiyada LTS waxay la jaan qaadayaan ujeedooyinka fog ee lagu xaddidayo kulaylka caalamiga ah iyo gaaritaanka isku-dheeli tirnaanta gaaska lasii daaayo iyo kan lagasoo saaro jawiga hawada 2050.

Xeeladaha mustaqbalka fog waxay bixiyaan aragti fog oo siinaysa isku xidhnaan iyo jihayn ballan-qaadyada cimilada qaranka muddada-gaaban sida NDC-yada. Waxay ku hagaan wadamada si ay u sii wadaan horumarinta kaarboon-yar oo ay ka hortagaan maal-gashiga shidaalka-culus, iyagoo muujinaya faa'iidooyinka dhaqan-dhaqaale ee kala-guurka cagaaran. Waxay kor u qaadaan hal-abuurka waxayna gacan ka geysan karaan kicinta maalgashiga xalalka kaarboon-yar iyo kaabayaasha waara. Waxayna gacan ka geystaan fududeynta iyo kor u qaadida kala-guurka caddaaladda iyo sinaanta leh ee dadka ay aadka u saameysay, iyagoo hubinaya in xalalka cimiladu ay yihiin kuwo cadaalad ah oo loo dhan yahay.

Marka ay dalalku si rasmi ah ula xiriiraan LTS-yadooda UNFCCC waxaa loo yaqaan Istaraatiijiyada Horumarinta Wax-soo-saarka Hoose ee Muddada Dheer (LT-LEDS). Dhammaan soo gudbinta waxaa laga heli karaa website-UNFCCC(<https://unfccc.int/process/the-paris-agreement/long-term-strategies>).

“Khasaaraha iyo waxyeellada (Loss and Damage)

(/lɒs ənd 'dæmɪdʒ/ noun)

Ma jiro qeexid la isku raacsan yahay oo ah "khasaaraha iyo dhaawaca" ee wada xaajoodka cimilada caalamiga ah. Si kastaba ha ahaatee, ereyga waxa uu tixraaci karaa saamaynta lama huraanka ah ee isbeddelka cimilada ee dhacaya in kasta oo, ama maqnaanshaha, yaraynta (<https://unfccc.int/topics/introduction-to-mitigation>) iyo la qabsiga (<https://www.un.org/en/climatechange/climate-adaptation>). Muhiimad ahaan, waxa ay iftiiminaysaa in ay jiraan xad waxa la qabsigu qaban karo; marka laga gudbo marinnada cirifka, saamaynta isbeddelka cimilada waxay noqon kartaa mid aan laga fursan karin.

Khasaaraha iyo dhaawaca ayaa tilmaamaya labadaba khasaare dhaqaale iyo mid aan dhaqaale ahayn. Khasaaraha dhaqaale iyo burburku waxa ka mid noqon kara waxyaabo ay ka mid yihiin kharashaadka dib-u-dhiska kaabayaasha dhaqaalaha oo marar badan ay waxyeelo ka soo gaadhay duufaanno ama daadadka, ama luminta dhulka xeebta (iyo guryaha iyo ganacsiga) oo ay ugu wacan tahay kor u kaca heerka badda iyo nabaad guurka xeebaha.

Khasaaraha aan dhaqaalaha ahayn iyo dhaawaca waxaa ka mid ah saameyn taban oo aan si fudud loogu qoondayn karin qiime lacageed. Tan waxaa ka mid noqon kara waxyaabo ay ka mid yihiin dhaawacyada ka yimaada la kulma masiibo dabiici ah oo la xiriirta cimilada, luminta nolosha, barakaca bulshooyinka, luminta taariikhda iyo dhaqanka ama luminta kala duwanaanshaha noolaha (<https://www.un.org/en/climatechange/science/arimaha-cimilada/kala-duwanaanshaha-noolaha>).

“Daah-furnaana (Transparency)”

(/træns'pærənsi/ noun)

Sida uu dhigayo heshiiska Paris, dalalku waa inay si joogto ah uga warbixiyaan hirgelinta wax-soo-saarka Qaran ee ay go'aamiyeen. Waa muhiim in warbixintan loo sameeyo si hufan si bulshada caalamka loogu oggolaado inay si sax ah u qiimeeyaan horumarka wadajirka ah oo ay dhistaan kalsooni ah in qof kastaa uu kaalintiisa ka qaadanayo.

Warbixinta daah-furnaanta waxay u ogolaataa dawladaha iyo hay'adaha caalamiga ah inay helaan xog la isku halayn karo oo ay qaataan go'aano caddayn ku salaysan. Waxa kale oo ay kor u qaadaysaa fahamkeena cilmiyeed ee isbedelka cimilada iyo ficilada iyo siyaasadaha loo baahan yahay si loo yareeyo iyo la qabsiga saameyntiisa. Ugu dambeyntii, daah-furnaanta ayaa fure u ah in la furo awoodda buuxda ee Heshiiska Paris, iyada oo kor u qaadeysa kalsoonida, iskaashiga iyo wareejinta aqoonta iyo dhiirigelinta hamiga dheeraadka ah ee bartilmaameedyada cimilada.

“Dib-isku-hagaajinta (Rewilding)

(/lɒs ənd 'dæmɪdʒ/ noun)

Dib-isku-hagaajinta waa dib-u-soo-celinta ballaaran ee hab-nololeedyada deegaanka ee ay waxyeelleeyeen dhaqdhaqaaqa aadanaha. In ka badan ilaalinta, kaas oo diiradda saaraya badbaadinta noocyada gaarka ah iyada oo loo marayo faragelinta aadanaha ee u go'an, dib-u-celinta waxaa loola jeedaa in meel la iska dhigo meelo waaweyn oo adduunka dabiiciga ah si ay dib ugu soo nooleeyaan shuruudaheeda. Tani waxay mararka qaarkood u baahan tahay dib u soo celinta noocyada muhiimka ah ee laga saaray gobol gaar ah, sida beavers, wolves, ama herbivores waaweyn, kuwaas oo gacan ka geysta qaabeynta dhammaan noolaha deegaanka.

Dib-isku-hagaajinta waxay kaa caawin kartaa la-dagaallanka isbeddelka cimilada iyada oo ka saaraysa kaarboon dioxide ka badan jawiga iyada oo loo marayo hababka dabiiciga ah ee caafimaadka leh sida dib-u-soo-kabashada dabiiciga ah ee dhirta dabiiciga ah. Waxa kale oo ay ka caawisaa ka hortagga dabar-goynta noocyada iyada oo abuuraysa degaano qani ku ah dabeecadda kuwaas oo u oggolaanaya duurjoogta inay la qabsadaan isbeddelka cimilada oo ay u guuraan [goobo kale] marka kulaylku sii kordhayo.

“Dib u dhiraynta iyo dhiraynta cusub (Reforestation vs. Afforestation)

(/ˌrɪːfɔːrɪˈsteɪʃn/ noun /əˌfɔːrɪˈsteɪʃn/ noun)

Kaymaha waxay bixiyaan faa'iidooyin aad u weyn iyagoo ka saaraya kaarboon laba ogsaydh iyo wasakhowga hawada, ka hortagga nabaad-guurka ciidda, shaandhaynta biyaha, iyo guriyeynta kala bar noocyada dhulka ee xayawaanka, dhirta iyo cayayaanka. Dhiraynta iyo dhiraynta ayaa ah labada xal ee ugu waxtarka badan ee ku salaysan dabeecadda ee lagula dagaalamayo isbeddelka cimilada iyo xaddididda saameynteeda.

Dhirtu waa geeddi-socodka dib-u-beerista dhirta ee meelaha ay dhawaanahan geeduhu daboolnaayeen balse ay kaymihii ka lumeen, taasoo ay ugu wacan tahay dab-debka, abaarta, cudurrada, ama hawlaha bani'aadamka sida nadiifinta beeraha.

Dhirta dhirta ayaa ah habka geedaha loogu beerayo meelaha aan taariikhda dhow kayn kayn. Dhirta dhirta waxay gacan ka geysataa soo celinta dhul-beereedkii la dayacay iyo kuwa xaalufka ah, ka hortagga xaalufka, abuurista meelaha kaarboonka, iyo abuurista fursado dhaqaale oo cusub bulshooyinka [ku nool] deegaanka.

“Diirimaadka Dunida iyo Isbedelka Cimilada (Global warming vs. Climate change)

(/ˌgləʊbl 'wɔːmɪŋ/ noun /'klaɪmət tʃeɪndʒ/ noun)

Diirimaadka Dunida waa kororka celceliska heerkulka ee qolofa sare dhulka taas timaada marka diirada greenhouse gases koriyo ee gabilka (jawiga) uu kordho. Gaasaskani waxay nuugaan shucaaca cadceedda oo badan waxayna xadhibaan ku sameeyaan kulayl badan, sidaas darteed waxay keenaysaa in meeraha dhulka uu sii kululaado. Gubashada shidaalka, jarista kaymaha, iyo beerashada xoolaha ayaa ah qaar ka mid ah hawlaha bani'aadamka ee sii daaya gaaska aqalka dhirta lagu koriyo oo gacan ka geysta kulaylka caalamiga ah.

Isbeddelka cimiladu waxa uu tilmaamayaa isbeddellada muddada fog ee cimillada dhulka ee kulaalaya jawiga, badda iyo dhulka. Isbeddelka cimiladu waxa uu saameeyaa dheelitirka hab-nololeedyada deegaanka ee taageera nolosha iyo kala duwanaanshaha noolaha, oo saameeya caafimaadka. Waxa kale oo ay keentaa dhacdooyin cimilo oo aad u daran, sida duufaano aad u daran iyo/ama soo noqnoqda, daadad, kulaylka, iyo abaaro, waxayna u horseedaa kor u kaca heerkulka badda iyo nabaadguurka xeebaha taas oo ay sabab u tahay kulaylka badweynta, dhalaalka barafka, xayaysiiska luminta barafyada.

“Raadka uu reebo kaarboonku (Carbon footprint)

(/ˈkɑːbən ˈfʊtprɪnt/ noun)

Raadka uu reebo kaarboonka waa cabbirka qiiqa gaaska aqalka dhirta lagu koriyo ku sii daayo jawiga qof gaar ah, urur, badeecad, ama hawl. Raad kaarboon oo weyn waxay la macno tahay sii dayn badan oo kaarboon laba ogsaydh iyo methane ah, sidaas darteedna wax weyn ka tari doona xasaradaha cimilada.

Cabbiraadda kaarboonka qofka ama hay'adda waxa ay keenaysaa in la eego labadaba qiiqa tooska ah ee ka dhasha gubashada shidaalka fosil ee tamarta, kulaylka, socdaalka dhulka iyo hawada, iyo qiiqa aan tooska ahayn ee ka dhasha soo saarista iyo tuurista dhammaan cuntada, alaabta la warshadeeyey. iyo adeegyada ay isticmaalaan.

Raad kaarboonka waxaa lagu yarayn karaa iyadoo loo wareego ilaha tamarta kaarboon-yar sida dabaysha iyo qorraxda, hagaajinta wxtarka tamarta, xoojinta siyaasadaha iyo xeerarka warshadaha, beddelidda caadooyinka iibka iyo safarka, iyo yaraynta isticmaalka hilibka iyo haraadiga cuntada.

Gaasaska cagaaran waa gaas ku dabinaya kulaylka qorraxda ee jawiga meereheena, iyaga oo ilaalinaya diirimaad. Tan iyo markii la bilaabay xilligii warshadaha, hawlaha bani'aadamku waxay keeneen in la sii daayo heerar khatar ah oo gaasaska aqalka dhirta lagu koriyo ah, taasoo keentay kulaylka caalamiga ah iyo isbeddelka cimilada.

Gaasaska aqalka dhirta lagu koriyo ee ay sii daayaan hawlaha bani'aadamku waa kaarboon laba ogsaydh, methane, nitrous oxide, iyo gaasaska fluorinated ee loo isticmaalo qaboojinta iyo qaboojinta. Kaarboon laba ogsaydhku waa gaaska ugu horreeya ee aqalka dhirta lagu koriyo ee ka dhasha hawlaha bani'aadamka, gaar ahaan ka dhasha shidaalka gubanaya, xaalufinta, iyo beddelka habka dhulka loo isticmaalo. Ku-tiirsanaantayada shidaalka fosilku waxay keentay in boqolkiiba 50 ay korodho xadiga kaarboon laba ogsaydh ee jawiga 200 ee sano ee la soo dhaafay. Methane waa gaas kale oo muhiim ah oo aqalka dhirta lagu koriyo oo ka mas'uul ah 25 boqolkiiba kulaylka caalamiga ah. Methane waxa la sii daayaa inta lagu guda jiro soo saarista iyo rarista dhuxusha, gaaska, iyo saliida, iyo meelaha qashinka lagu shubo iyo hab-dhaqannada beero tacbashada.

Si looga hortago isbeddelka cimilada ee masiibada ah, dawladaha adduunku waa inay si wada jir ah uga shaqeeyaan sidii si weyn loo dhimi lahaa qiiqa gaaska aqalka dhirta lagu koriyo hadda iyo tobanaan sano ee soo socda iyo in kulaylka caalamiga ah laga ilaaliyo heerka khatarta ah ee 1.5 ° C.

“Saarista karboonka iyo soo qabashadiisa (Carbon removal vs. Carbon capture)

(/'kɑ:bən rɪ'mu:v/ noun /'kɑ:bən kæptʃə(r)/ noun)

Ka saarista kaarboonku waa habka looga saaro qiiqa gaaska aqalka dhirta lagu koriyo ee jawiga, iyada oo loo marayo xalalka dabiiciga ah sida dhiraynta iyo maamulka carrada ama xalalka tignoolajiyada sida qabashada hawada tooska ah iyo macdanta la xoojiyey. Ka saarista kaarboonku maaha beddelka goynta qiiqa gaaska aqalka dhirta lagu koriyo, laakiin waxay hoos u dhigi kartaa isbeddelka cimilada waxaana lagama maarmaan ah in la soo gaabiyo muddo kasta inta lagu jiro muddada aan si ku-meel-gaar ah u dhaafno yoolalka cimilada.

Qabashada iyo kaydinta kaarboonku waa habka lagu xidho qiiqa kaarboonka ee ay soo saaraan dhirta tamarta fosil ama hababka kale ee warshadaha ka hor inta aanay galin jawigayaga iyaga oo ku kaydinaya si qoto dheer dhulka hoostiisa. Qabashada kaarboonka iyo kaydinta waa in aan loo arkin beddelka tamarta cagaaran ee kala-guurka, laakiin waxaa la soo jeediyay si wax looga qabto qiiqa ka imanaya qaybaha ay adag tahay in la gooyo, gaar ahaan warshadaha culus sida sibidhka, birta, iyo kiimikooyinka.

Si kastaba ha ahaatee, tignoolajiyadaasi waxay ku jiraan oo kaliya marxaladda horumarinta hore waxayna u baahan doonaan siyaasado si taxadar leh loo qaabeeyey. Hoos u dhigista gaasta aqalka dhirta lagu sii daayo waa in ay ahaato mudnaanta ugu sareysa si loola dagaallamo dhibaata/xasaradaha cimilada.

“Sii-deynta Gaasaska Cagaaran (Greenhouse gas emissions)

(/ˌɡriːn.haʊs ˈɡæs ɪˈmɪʃns/ noun)

Gaasaska cagaaran waa gaas ku dabinaya kulaylka qorraxda ee jawiga meereheena, iyaga oo ilaalinaya diirimaad. Tan iyo markii la bilaabay xilligii warshadaha, hawlaha bani'aadamku waxay keeneen in la sii daayo heerar khatar ah oo gaasaska aqalka dhirta lagu koriyo ah, taasoo keentay kulaylka caalamiga ah iyo isbeddelka cimilada.

Gaasaska aqalka dhirta lagu koriyo ee ay sii daayaan hawlaha bani'aadamku waa kaarboon laba ogsaydh, methane, nitrous oxide, iyo gaasaska fluorinated ee loo isticmaalo qaboojinta iyo qaboojinta. Kaarboon laba ogsaydhku waa gaaska ugu horreeya ee aqalka dhirta lagu koriyo ee ka dhasha hawlaha bani'aadamka, gaar ahaan ka dhasha shidaalka gubanaya, xaalufinta, iyo beddelka habka dhulka loo isticmaalo. Ku-tiirsanaantayada shidaalka fosilku waxay keentay in boqolkiiba 50 ay korodho xadiga kaarboon laba ogsaydh ee jawiga 200 ee sano ee la soo dhaafay. Methane waa gaas kale oo muhiim ah oo aqalka dhirta lagu koriyo oo ka mas'uul ah 25 boqolkiiba kulaylka caalamiga ah. Methane waxa la sii daayaa inta lagu guda jiro soo saarista iyo rarista dhuxusha, gaaska, iyo saliida, iyo meelaha qashinka lagu shubo iyo hab-dhaqannada beero tacbashada.

Si looga hortago isbeddelka cimilada ee masiibada ah, dawladaha adduunku waa inay si wada jir ah uga shaqeeyaan sidii si weyn loo dhimi lahaa qiiqa gaaska aqalka dhirta lagu koriyo hadda iyo tobanaan sano ee soo socda iyo in kulaylka caalamiga ah laga ilaaliyo heerka khatarta ah ee 1.5 ° C.

“Soo-jiidaha kaarboonka (Carbon Sink)

(/ˈkɑːbən sɪŋk/ noun)

Soo-jiidaha kaarboonku waa hab kasta, hawl, ama hannaan kasta oo ka nuuga kaarboon laba ogsaydh ka badan jawiga inta uu sii daayo. Kaymaha, badaha, iyo carrada ayaa ah meelaha ugu weyn ee kaarboon-gariirada dabiiciga ah.

Badweynuhu waxay ka soo nuugaan kaarboon ogsaydhyada jawiga iyaga oo sii mara hab-nololeedyada badda iyo dhirta iyo nolosha xayawaanka ee ay haystaan. Kaarboonka kaarboonka ee hab-nololeedyada badda waxaa guud ahaan loo tixraacaa kaarboon buluug ah. Kaymaha iyo carrada ayaa ah meelaha kale ee ugu muhiimsan ee kaarboonka dabiiciga ah ee meeraha, kaydinta kaarboon geedaha iyo dhirta, dhulka qoyan iyo bogagga peat, iyo qashinka dhirta.

Maanta, dhaqdhaqaaqa bani'aadamku, sida gubista shidaalka iyo xaalufinta dhirta, waxay sababtaa kaarboon badan in lagu sii daayo jawiga marka loo eego kaarboonka dabiiciga ah ee dhulku ay nuugi karaan, taasoo keenta kulaylka caalamiga ah iyo isbeddelka cimilada. Dhaqdhaqaaqyada bini'aadamka iyo isbedelka cimilada ayaa sidoo kale sababa hoos u dhaca kaarboonka dabiiciga ah ee dabiiciga ah, taas oo khatar gelinaysa sii deynta kaarboonka ay ku kaydiyaan dib ugu noqoshada jawiga. Sidaa darteed, ilaalinta weelasha kaarboonka iyo balaadhinta awooddooda ay ku nuugayaan kaarboonka oo ay ku kaydiyaan muddada dheer waa istaraatiijiyad muhiim ah oo lagula tacaalayo isbeddelka cimilada iyo xasilinta cimilada.

“Suuqyada kaarboonka (Carbon markets)

(/ˈkɑːbən mɑːkɪts/ noun)

Kaymaha waxay bixiyaan faa'iidooyin aad u weyn iyagoo ka saaraya kaarboon laba ogsaydh iyo wasakhowga hawada, ka hortagga nabaad-guurka ciidda, shaandhaynta biyaha, iyo guriyeynta kala bar noocyada dhulka ee xayawaanka, dhirta iyo cayayaanka. Dhiraynta iyo dhiraynta ayaa ah labada xal ee ugu waxtarka badan ee ku salaysan dabeecadda ee lagula dagaalamayo isbeddelka cimilada iyo xaddididda saameynteeda.

Dhirtu waa geeddi-socodka dib-u-beerista dhirta ee meelaha ay dhawaanahan geeduhu daboolnaayeen balse ay kaymihii ka lumeen, taasoo ay ugu wacan tahay dab-debka, abaarta, cudurrada, ama hawlaha bani'aadamka sida nadiifinta beeraha.

Dhirta dhirta ayaa ah habka geedaha loogu beerayo meelaha aan taariikhda dhow kayn kayn. Dhirta dhirta waxay gacan ka geysataa soo celinta dhul-beereedkii la dayacay iyo kuwa xaalufka ah, ka hortagga xaalufka, abuurista meelaha kaarboonka, iyo abuurista fursado dhaqaale oo cusub bulshooyinka [ku nool] deegaanka.

“Shaqooyinka cagaaran (Green jobs)

(/gri:n dʒɒb/ noun)

Shaqooyinka cagaaran waa shaqooyin hufan oo gacan ka geysta ilaalinta iyo soo celinta deegaanka iyo wax ka qabashada isbedelka cimilada. Shaqooyinka cagaaran waxaa laga heli karaa labadaba wax soo saarka iyo adeegyada cagaaran, sida tamarta la cusboonaysiin karo, iyo hababka deegaanka u wanaagsan, sida dib u warshadaynta. Shaqooyinka cagaaran waxay caawiyaan hagaajinta tamarta iyo waxtarka alaabta ceeriin, xaddidaadda qiiqa gaaska aqalka dhirta lagu koriyo, yaraynta qashinka iyo wasakhowga, ilaalinta iyo soo celinta nidaamka deegaanka, iyo taageeridda la qabsiga saamaynta isbeddelka cimilada.

Maadaama suuqa shaqooyinka cagaaran uu sii fidayo, dalalku waa inay hubiyaan in shaqaaluhu u qalabaysan yihiin xirfado iyo waxbarasho gaar ah oo looga baahan yahay inay ku fuliyaan. Tan waxaa lagu gaari karaa in la maalgeliyo in dhalinyarada loo tababaro shaqooyinka cagaarka ah ee mustaqbalka iyo in dib loo tababaro shaqaalaha ka shaqeeya warshadaha kaarboonka-badan. Midda dambe waa qayb muhiim ah oo ka mid ah hubinta in dalalku ay ku dadaalayaan helidda isbeddel cadaalad ku dhisan.

“Dhaqaalaha buluugga ah (Blue economy)”

(/gri:n dʒɒb/ noun)

Badweynta adduunka - heerkulkooda, kimistarigooda, qulqulka qulqulka, iyo nolosha - waxay wadaan nidaamyada caalamiga ah ee ka dhigaya dhulka mid la degi karo aadanaha. Biyaha roobka, biyaha la cabbo, cimilada, cimilada, xeebaha, in badan oo ka mid ah cunnadayada, daawooyinka iyo xitaa ogsajiinta hawada aan neefsano, dhammaan waxaa bixiya oo nidaamiya badaha. Si kastaba ha ahaatee, isbedelka cimilada awgeed, caafimaadka baddeena ayaa hadda ku jira khatar weyn.

Fikradda "dhaqaalaha buluuga ah" waxay doonaysaa in ay kor u qaaddo horumarinta dhaqaalaha, is-dhexgalka bulshada, iyo ilaalinta ama hagaajinta hab-nololeedyada iyada oo isla markaa la hubinayo joogteynta deegaanka ee badaha iyo xeebaha.

Dhaqaalaha buluuga ah wuxuu leeyahay qaybo kala duwan, oo ay ku jiraan warshado dhaqameed oo la aasaasay sida kalluumeysiga, dalxiiska, iyo gaadiidka badda, laakiin sidoo kale hawlo cusub oo soo baxaya, sida tamarta dib loo cusboonaysiin karo ee badda, beeralayda, hawlaha soo saarista badda, iyo bayotechnoolajiyada badda (adeegsiga noolaha iyo teknolojiyadda si loo xalliyo arrin jirta).

“Dhaqaalaha marxaladaysan /wareega (Circular economy)

(/ˈsɜːkjələ(r) ɪˈkɒnəmi/ noun)

Dhaqaalaha wareegtada ah waxa loola jeedaa moodooyinka wax-soo-saarka iyo isticmaalka yareeya qashinka oo yareeya wasakhowga, kor u qaada isticmaalka joogtada ah ee kheyraadka dabiiciga ah, caawiyana dib-u-soo-nooleynta dabeecadda.

Hababka dhaqaale ee wareegtada ayaa nagu wareegsan. Waxaa lagu shaqaaleysiin karaa dhowr qaybood oo kala duwan min dunta ilaa dhismayaal iyo dhismayaal, iyo heerar kala duwan oo nolosha badeecada ah, oo ay ku jiraan naqshadaynta, wax soo saarka, qaybinta, iyo tuurista.

Ka sokow caawinta wax ka qabashada dhibaataada wasakhowga, hababka dhaqaalaha wareegtada ah ayaa door muhiim ah ka ciyaari kara xallinta caqabadaha kale ee adag sida isbeddelka cimilada iyo luminta noolaha. Waxay ka caawin karaan waddammada inay dardargeliyaan u gudbitaankooda dhaqaale adkeysii badan iyo kaarboon-hoosaad iyagoo sidoo kale abuuraya shaqooyin cusub oo cagaaran.

Ma ogtahay: Waqtigan xaadirka ah, kaliya 7.2 boqolkiiba alaabta la isticmaalay ayaa dib loogu soo celiyaa dhaqaalaheena ka dib isticmaalka. Tani waxay culays weyn ku haysaa deegaanka waxayna gacan ka geysataa cimilada, kala duwanaanshaha noolaha, iyo dhibaatooyinka wasakhda. Natiijo ahaan, waxaan hadda u baahanahay ilaa 1.7 dhul ama dhul-beereed si loo haqab-tiro dhammaan baahiyaha adduunku u qabo kheyraadka.

“Dhimista Karboonka (Decarbonization)

(/ˌdiːˌkɑːbənaɪˈzeɪʃn/ noun)

Dhimista Karboonka Decarbonization Macnaheedu waa dhimista xadiga gaaska aqalka dhirta lagu koriyo ee bulshadu soo saarto, iyo sidoo kale kordhinta qadarka la nuugayo. Waxay keenaysaa in wax badan laga beddelo, haddaysan ahayn dhammaan, dhinacyada dhaqaalaha, laga bilaabo sida tamarta laga dhaliyo, sida badeecadaha iyo adeegyada loo soo saaro, loona bixiyo, sida dhismayaasha loo dhiso iyo sida dhulka loo maamulo.

Si loo daboolo yoolalka Heshiiska Paris iyo in la ilaaliyo bartilmaameedka 1.5 ° nool, dawladaha iyo ganacsiyadu waa inay si degdeg ah u gooyaan 2030. Kaarboonaynta macnaha leh waxay u baahan tahay maalgashi la taaban karo oo ku saabsan kaabayaasha kaarboon-yar iyo gaadiidka, ilaha tamarta la cusboonaysiin karo, dhaqaalaha wareegtada ah iyo wixtarka kheyraadka, iyo dhulka iyo soo celinta ciidda. Waxa kale oo ay u baahan tahay dib-u-eegis lagu sameeyo qaababka dhaqaale ee hadda jira kuwaas oo diiradda saaraya koboca, kharash kasta haku baxee.

“Cadaaladda cimilada (Climate justice)

(/ˈklaɪmət ˈdʒʌstɪs/ noun)

Cadaaladda [la-xiriirta] cimilada macneheedu waa in sinaanta iyo xuquuqul insaanka laga dhigo xudunta go'aan qaadashada iyo ficilka isbedelka cimilada.

Mid ka mid ah dhinac cadaaladda cimiladu waxay la xiriirtaa mas'uuliyadda taariikhiga ah ee aan sinnayn ee ay waddamadu qaadaan ee la xidhiidha dhibaataada cimilada. Fikradda ayaa soo jeedinaysa in dalalka, warshadaha, iyo ganacsiyada ka noqday hodanka ah hawlaha soo daayay gaaska ugu badan ee aqalka dhirta lagu koriyo ay mas'uul ka tahay in ay gacan ka geystaan yaraynta saameynta isbeddelka cimilada ee dadka ay saameeyeen, gaar ahaan wadamada iyo bulshooyinka ugu nugul, kuwaas oo inta badan ah. kuwii dhibaataada ugu yar ka geystay.

Xataa isla dalka gudihiisa, sababtoo ah sinnaan la'aanta qaab-dhismeedka ee ku salaysan jinsiyadda, qowmiyadda, jinsiga, iyo heerka dhaqaalaha bulshada, mas'uuliyadda wax ka qabashada isbeddelka cimilada waxay u baahan tahay in si caddaalad ah loo qaybsado, iyada oo mas'uuliyadda ugu weyni ay saaran tahay ciddii wax ku darsatay, kana faa'iidayshanaysa. dhibaataada ugu badan ee keenaysa.

Arrin kale oo caddaaladda cimiladu ka mid tahay waa tan jiilalkii. Carruurta iyo dhallinyaradu maanta si weyn ugamay qayb qaadan dhibaataada cimilada, laakiin waxay si buuxda u dulqaadan doonaan saamaynta isbeddelka cimilada marka ay nolosha ku sii socdaan. Sababtoo ah xuquuqdooda bini'aadhimnimada waxaa khatar ku ah go'aamadii jiilalkii hore, waa inay kaalin dhexe ku yeeshaan dhammaan go'aan qaadashada iyo tallaabooyinka loo qaado dhanka cimilada.

“Cimilada xad dhaafka (Climate overshoot)

(/'klaɪmət ,əʊvə'ʃu:t/ noun)

Sida ku cad heshiiska Paris, dalalka waxaa laga filayaa inay qaadaan tillaabooyinka lagama maarmaanka ah si looga fogaado isbeddelka cimilada ee khatarta ah iyadoo lagu xaddidayo kulaylka caalamiga ah inuu ka hooseeyo 2 °C, iyo dadaallada lagu xaddidayo 1.5 °C. Laakiin xitaa xaaladaha ugu wanaagsan hadda waxay muujinayaan fursad weyn oo ah in laga badiyo/sare-maroo yoolalkan, xitaa haddii si ku meel gaar ah loo eego. Cimilada xad dhaafka ah waxa ay tilmaamaysaa muddada kulaylku uu kor u kacay 1.5°C, ka hor inta aanu dib u dhicin. Muddadani waxay u badan tahay inay dhici doonto badhtamaha qarnigan, waxaase soo if-baxaya ifafaalo walaac leh oo dhab noqon kara waqtigaas kahor.

Mar kasta oo ay sii badato is-bedbeddelka cimiladu, waxaa sii badanaya khatarta ku wajahan dunida. Muddada dheer ee heerkulka sare ee caalamiga ah wuxuu saameyn xun oo aan laga soo kaban karin ku yeelan doonaa nidaamka deegaanka ee dabiiciga ah, kala duwanaanshaha noolaha, iyo bulshooyinka aadanaha, gaar ahaan meelaha qalalan, aagagga xeebaha, iyo meelaha kale ee nugul. Dhimista qiiqa oo si qoto dheer loo dhimo tobankan sano ayaa muhiimad xad dhaaf ah u leh xaddidaadda muddada iyo saamaynta cimilada xad dhaafka ah.

“Guddiga Dowladaha Ku Bohoobay Arrimaha Isbedelka Cimilada (IPCC)

(abbreviation)

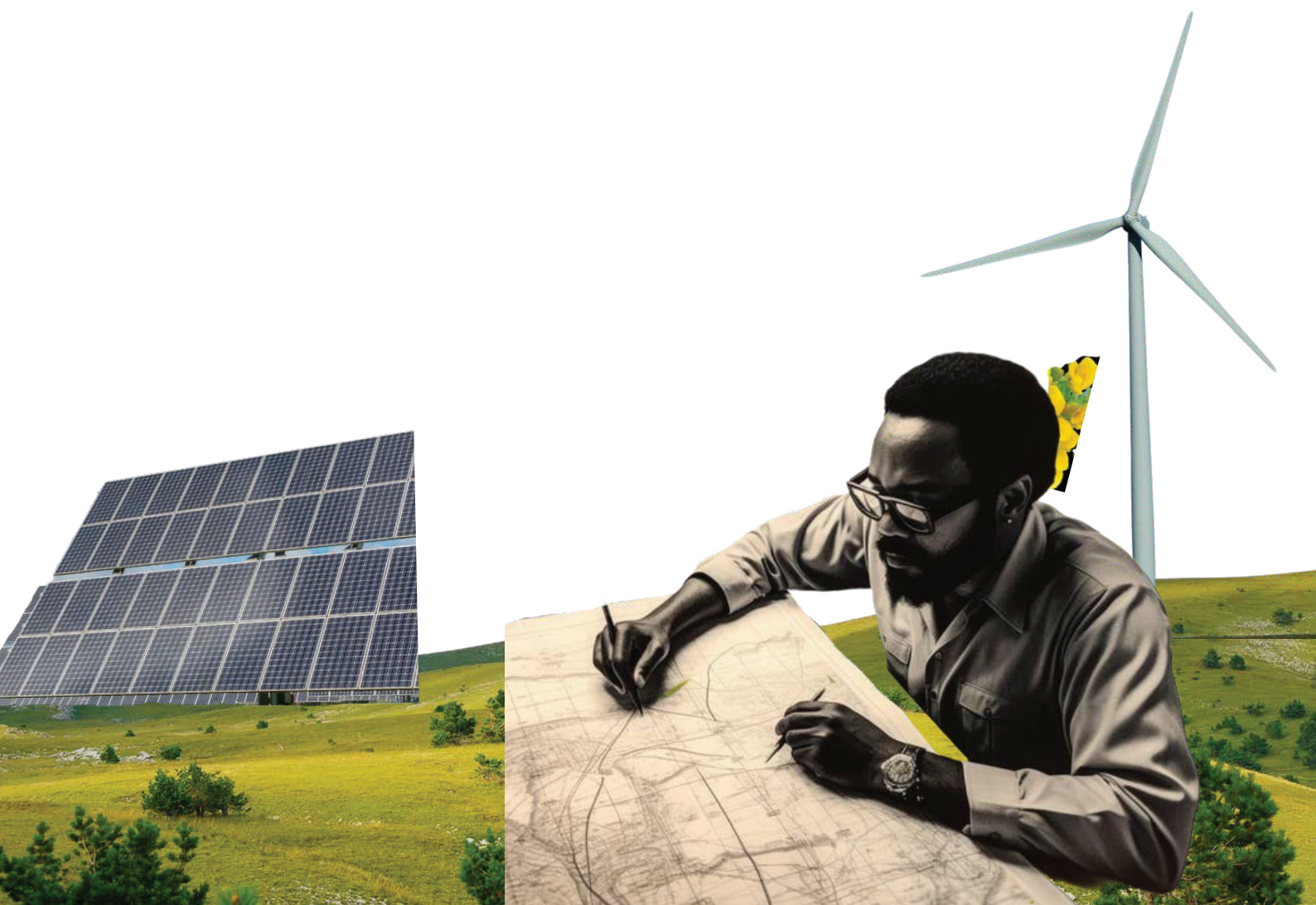
Guddiga Dowladaha Ku Bahoobay Arrimaha Isbedelka Cimilada

(<https://www.ipcc.ch>) (IPCC) waa hay'ad madax-bannaan oo hoos timaada Hay'adda Saadaasha Hawada Adduunka (WMO) iyo Barnaamijka Qaramada Midoobay ee Deegaanka (UNEP).

Doorka ugu weyn ee IPCC waa in ay qiimeeyaan suugaanta sayniska iyo natiijooyinka ku saabsan isbeddelka cimilada iyo bixinta macluumaadka sayniska muhiimka ah iyo talooyinka caddaynta ku salaysan ee siyaasad-dejiyeyaasha iyo dadweynaha. Waxaa si weyn loo aqoonsan yahay inay tahay isha ugu kalsoonida badan ee macluumaadka la xidhiidha sayniska isbeddelka cimilada iyo falanqaynteeda adag ee ikhtiyaaraadka/hababka saamaynta, khatarta, iyo la qabsiga iyo yaraynta.

“Qorshayaasha la qabsiga qaranka (National Adaptation Plans: NAPs)

(/'næʃnəl ,ædæp'teɪʃn plæns/ noun)

Qorshayaasha La qabsiga Qaranka (NAPs) waxay caawiyaan waddammada inay qorsheeyaan oo ay hirgeliyaan tallaabooyinka lagu dhimayo u nuglaanshaha saamaynta isbeddelka cimilada iyo xoojinta awoodda la-qabsiga iyo adkeysiga. NAPs waxay ku xidhaan wax ku biirinta Qaranka ee la go'aamiyay (NDCs) iyo siyaasadaha iyo barnaamijyada kale ee qaranka iyo qaybaha kale.

Si NAP-yadu u guulaystaan waxay u baahan yihiin inay noqdaan ka qaybqaadasho, loo wada dhan yahay, ka jawaabaan jinsiga, iyo hufnaanta. Tani waxay ka dhigan tahay in marxaladda naqshadaynta, NAPs waxay u baahan yihiin inay qiimeeyaan baahiyaha gaarka ah iyo dayacanka kooxaha kala duwan ee dalka, iyagoo fiiro gaar ah u leh kuwa ugu nugul saameynta isbeddelka cimilada iyo ka qayb qaadashada horumarinta iyo hirgelinta xeeladaha iyo barnaamijyada.

“Kala-guur ku salaysan cadaalad (Just transition)

(/dʒʌst træ'n'zɪʃn/ noun)

Marka la eego isbeddelka cimilada, u gudubka dhaqaalaha kaarboon-yar ama eber-eber-ku-hooseeya waxay u baahan tahay isbeddel weyn oo ku yimaada hababkayaga dhaqaale. Isbeddelka noocan oo kale ah wuxuu halis u yahay sinnaan la'aanta bulshada ee sii kordheysa, ka saarista, kacdoonka shacabka, iyo ganacsiyada, qaybaha, iyo suuqyada tartanka oo yar.

Sida dalalku u shaqeeyaan si ay u gaaraan yoolalkooda cimilada, waxaa muhiim ah in ay hubiyaan dhammaan bulshada - dhammaan bulshooyinka, dhammaan shaqaalaha, dhammaan kooxaha bulshada - in la keeno iyo qayb ka mid ah isbeddelka qaabdhismeedka ee dhacaya. Xaqiijinta kala-guurka cadaaladda ah waxay la macno tahay in dalalku doorteen inay dhaqaalahooda cagaaran u maraan dariiqyada kala-guurka iyo hababkaas.

xoojinta sinnaanta iyo isku-dhafka. Tani waxay ka dhigan tahay in la eego saamaynta kala-guurka ee kooxaha kala duwan ee shaqaalaha ee dhaqaalaha oo dhan iyo bixinta fursadaha tababarka iyo dib-u-shaqaynta taas oo taageerta shaqada hufan iyo ujeeddadu tahay inaan qofna laga tagin.

“La qabsiga (Adaptation)”

(/ædæp'teɪʃn/ noun)

La qabsiga waxa loola jeedaa ficilada gacan ka geysanaya yaraynta u nuglaanshaha saamaynta hadda jirta ama la filayo ee isbedelka cimilada, sida cimilada xad dhaafka ah iyo masiibooyinka dabiiciga ah, heerka badda, luminta kala duwanaanshaha noolaha, ama cunto iyo biyo la'aanta. Xataa xaalado aad u wanaagsan oo aan ku maareyno inaan si weyn oo degdeg ah u jarno qiiqa gaaska aqalka dhirta lagu koriyo, isbeddelka cimiladu wuu iman doonaa.

sii wad inay saameyn ku yeelato adduunkeena tobanaan sano ee soo socda sababtoo ah tamarta horeyba ugu xayiran nidaamka. Tani waxay ka dhigan tahay la qabsi baahsan ayaa loo baahan yahay si loo xaddido saameyntan loona ilaaliyo dadka iyo dabeecadda.

Tallaabooyin badan oo la qabsiga waxay u baahan yihiin inay ka dhacaan heer deegaan, markaa bulshooyinka miyiga iyo magaalooyinku waxay leeyihiin door weyn oo ay ku ciyaaraan. Tallaabooyinka noocan oo kale ah waxaa ka mid ah beerista noocyada dalagyada kuwaas oo aad uga adkeysanaya abaarta iyo ku dhaqanka beeraha dib-u-soo-nooleynta, hagaajinta kaydinta biyaha iyo isticmaalka, maaraynta dhulka si loo yareeyo khatarta dabka, iyo dhisida difaac adag oo looga hortagayo cimilada daran sida daadadka iyo hirarka kulaylka.

Si kastaba ha ahaatee, la qabsiga sidoo kale wuxuu u baahan yahay in lagu dhaqaajiyo heer qaran iyo heer caalami. Marka laga soo tago horumarinta siyaasadaha loo baahan yahay in lagu hago la qabsiga, dowladuhu waxay u baahan yihiin inay eegaan tallaabooyin ballaaran sida xoojinta ama ka guurista kaabayaasha meelaha xeebaha ah ee ay saameeyeen kororka heerka badda, dhisidda kaabayaasha awood u leh inay u adkeystaan xaaladaha cimilada aad u daran, kor u qaadida hababka digniinta ugu horayso. iyo helitaanka macluumaadka musiibada, horumarinta hababka caymiska gaarka ah ee khataraha la xidhiidha cimilada, iyo abuurista ilaalinta cusub ee duurjoogta iyo nidaamka deegaanka dabiiciga ah.

“Maaliyadda/Maalgelinta Cimilada (Climate finance)

(/'klaɪmət 'faɪnæns/ noun)

Maaliyadda cimiladu waxa loola jeedaa ilaha dhaqaale iyo agabka loo isticmaalo in lagu taageero wax ka qabashada isbedelka cimilada. Maaliyadda cimiladu waxay muhiim u tahay wax ka qabashada isbeddelka cimilada sababtoo ah maalgelinta ballaaran ee loo baahan yahay si loogu gudbo dhaqaalaha caalamiga ah ee kaarboon-yar iyo in laga caawiyo bulshooyinka dhisidda adkeysiga iyo la qabsiga saameynta isbeddelka cimilada.

Maaliyadda cimiladu waxay ka iman kartaa ilo kala duwan, mid guud ama mid gaar ah, mid qaran ama caalami ah, laba geesood ah ama dhinacyo badan leh. Waxay shaqaaleysiin kartaa qalabyo kala duwan sida deeqaha iyo deeqaha, curaarta cagaaran, isdhaafsigu deynta, dammaanadda, iyo deymaha wax-ka-qabashada. Waxaana loo isticmaali karaa hawlo kala duwan, oo ay ku jiraan yaraynta, la qabsiga, iyo adkeysiga-dhisidda.

Qaar ka mid ah lacagaha dhinacyada badan leh ee ay waddamadu heli karaan waxaa ka mid ah Sanduuqa Cimilada Cagaaran (GCF), Xarunta Deegaanka ee Caalamiga ah (GEF), iyo Sanduuqa La qabsiga (AF). Waddamada dakhligoodu sarreeyo ee taariikhda la taaban karo ku leh isbeddelka cimilada ayaa ballan qaaday inay ururiyaan US\$100 bilyan sannadkasta(<https://www.oecd.org/climate-change/finance-usd-100-billion-goal/>) si ay u maalgeliyaan cimilada waxqabad ee wadamada dakhligoodu hooseeyo. Si kastaba ha ahaatee, hadafkan weli lama gaarin waxaana loo baahan yahay maalgelin dheeraad ah si wax looga qabto yareynta iyo la qabsiga labadaba.

Ma ogtahay: Daraasado iyo warbixino badan ayaa muujinaya in maalgelinta waxqabadka cimiladu ay keeni karto natiijooyin si weyn uga miisaan badan kharashka hore. Hal daraasad oo uu sameeyay Baanka Adduunka(<https://www.un.org/en/climatechange/raising-ambition/climate-finance>) ayaa muujinaysa in maalgashiga US\$1 uu dhalin karo, celcelis ahaan, \$4 ee dhanka faa'iidada ah.

“Madasha Dowladaha Xubnaha ah (Conference of the Parties)

(abbreviation)

Shirka sannadlaha ah ee Qaramada Midoobay ee loogu talagalay isbeddelka cimilada, oo loo yaqaan "Shirka Xisbiyada" ama "COP," ayaa lagu soo agaasimay iyada oo la raacayo Heshiiska Qaabdhismeedka Qaramada Midoobay ee Isbeddelka Cimilada (UNFCCC) (<https://unfccc.int/>) ilaa 1995. Markii 21aad COP, ama COP21, oo dhacay 2015, heshiiska Paris ayaa la saxiixay.

Shirku hadda wuxuu isu keenaa dhammaan quruumaha qaybta ka ah heshiiska Paris si ay uga wada hadlaan tillaabooyinka xiga ee lagula dagaallamayo isbeddelka cimilada iyo in la sii dhiso heshiisyo sharci ah oo lagu taageerayo waxqabadka cimilada. Shirka kan xiga ee COP28 waxa uu ka dhici doonaa dalka Imaaraadka Carabta bisha December 2023.

“Marin-habaabinta ku aaddan arrimaha bey’ada (Greenwashing)

(/ˈɡriːnwɒʃɪŋ/ noun)

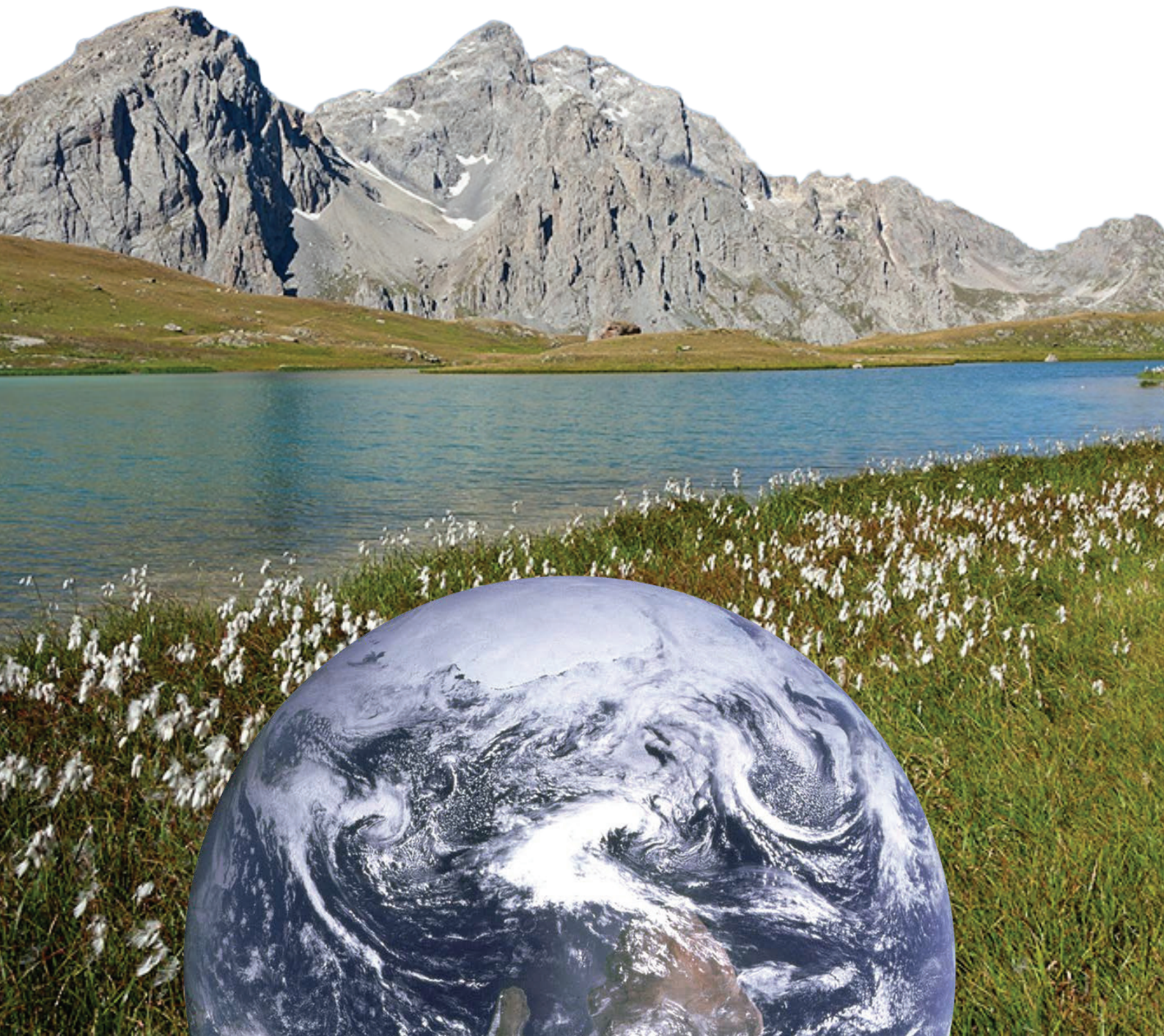
Cadaadiska ka imaanaya dadweynaha si wax looga qabto dhibaataada cimilada ee sii kordheysa, shirkadaha ganacsiga gaarka loo leeyahay ayaa ku biiraya u gudubka dhaqaalaha caalamiga ah ee kaarboon-yar. Si kastaba ha ahaatee, dadaalkooda ayaa mararka qaarkood u rogi kara jimicsi suuqgeyn oo ka badan ficil dhab ah oo macno leh.

Cagaar dhaqista waxa loola jeedaa xaaladaha ay shirkaddu samayso sheegashooyin marin habaabin ah oo ku saabsan saamayntooda deegaanka ee togan ama waaritaanka alaabtooda iyo adeegyadooda si ay ugu qanciyaan macaamiisha inay ku dhaqmayaan isbeddelka cimilada. Xaaladaha qaarkood, dhaqidida cagaaran waxay noqon kartaa mid aan ula kac ahayn, sababtoo ah aqoon la'aanta arrimaha deegaanka. Si kastaba ha ahaatee, waxa kale oo si badheedh ah loo fulin karaa sidii suuq-geyn iyo layliyada xidhiidhka dadweynaha, iyada oo laga faa'iidayso taageerada dadweynaha ee siyaasadaha deegaanka si faa'iido looga helo.

Cagaar dhaqiddu waxay lumin kartaa kalsoonida dadwaynaha ee waaritaanka waxayna u ogolaan kartaa saamaynta xun ee deegaanka inay sii socoto oo aan weli la joojin.

“Wax ku biirinta la go'aamiyay ee heer qaran (**Nationally Determined Contributions**)

(/ˈnæʃnəli diˈtɜːmɪnd ˌkɒntriˈbjʊːʃns/ noun)

Wax ku biirinta Qaran ahaan loo go'aamiyay (NDCs) waa ballanqaadyo cimilo iyo qorshe hawleed oo waddan kasta looga baahan yahay inuu horumariyo si waafaqsan yoolka heshiiska Paris ee lagu xaddidayo kulaylka caalamiga ah ilaa 1.5 ° C. NDCs waxay u taagan yihiin qorshooyin gaaban iyo kuwa dhexe oo shantii sanoba mar la cusbooneysiyo iyadoo hammi sare laga qabo cimilada.

NDC-yadu waxay qeexayaan mudnaanta iyo la qabsiga la qabsiga ee waddanku ku dadaali doono si loo yareeyo qiiqa gaaska aqalka dhirta lagu koriyo, la dhiso adkeysii, iyo la qabsiga isbeddelka cimilada, iyo sidoo kale xeeladaha maalgelinta iyo hababka kormeerka iyo xaqiijinta. 2023, kan ugu horreeya ee taxane caalami ah oo "qaadashada saamiyada" waxay soo gabagabeyn doontaa qiimeynta horumarka laga gaaray hirgelinta NDCs iyo yoolalka Heshiiska Paris.

“Wareegyada jawaab celinta (Feedback loop)

(/'fi:dbæk lu:p/ noun)

Wareegyada jawaab celinta cimiladu waxay dhacdaa marka hal isbeddel ku yimaado cimiladu uu keeno isbeddello kale, falcelin silsilad ah oo is xoojisa marka uu waqtigu socdo. Ugu dambeyntii, wareegyada jawaab-celinta waxay kicin karaan dhibcaha dhibcaha, markaas oo isbeddelada hababka cimilada meereheena ay noqdaan kuwo daran oo aan dib loo celin karin.

Waqtigan xaadirka ah, saynisyahannadu waxay ka warqabaan qaar ka mid ah wareegyada jawaab celinta khatarta ah ee keenaya kulaylka caalamiga ah. Tusaale ahaan, marka barafka badda ee Arctic uu dhalaaliyo, kulayl badan ayaa waxaa nuugaya biyaha madow ee badda, taas oo dedejinaysa habka kulaylka oo keenaya dhalaalid badan. Sidoo kale, marka uu dabku gubo kaymaha, waxa ay sii daayaan gaasaska aqalka dhirta lagu koriyo ee keena kulayl badan iyo dab-damis badan. Wareegyada kale ee jawaab celinta waxaa ka mid ah dhalaalida permafrost, dib u noqoshada kaynta, iyo cayayaanka dillaaca/faafa.

“Heshiiska Paris (Paris Agreement)

(pæris ə'gri:mənt/ noun)

Heshiiska Paris waa heshiis caalami ah oo si sharci ah u xidhan ujeedadiisu tahay in la xaddido kulaylka caalamiga ah oo ka hooseeya 2°C, gaar ahaan 1.5°C, marka la barbar dhigo heerarkii hore ee warshadaha. Waxaa lagu ansixiyay 196 Xisbi 2015 ee COP21 ee Paris waxayna dhaqan gashay 2016.

HeshiiskaParis(<https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>)waa guul taariikhi ah oo laga gaaray iskaashiga caalamiga ah ee ku saabsan isbedelka cimilada sababtoo ah waa heshiis qasab ah dhammaan dhinacyada kor loo qaado dadaalka lagula dagaalamayo isbedelka cimilada iyo la qabsiga saameyntiisa. Waxa kale oo ay siisaa agabka wadamada horumaray si ay uga caawiyaan wadamada soo koraya dadaalkooda yaraynta cimilada iyo la qabsiga, iyada oo la abuurayo qaab kormeer hufan iyo ka warbixinta natijoooyinka.

“Heshiiska Qaramada Midoobay ee Hanaanka Shaqo ee Isbeddelka Cimilada (UNFCCC)

(abbreviation)

Heshiiska Qaramada Midoobay ee Isbeddelka Cimilada (UNFCCC) waa heshiis deegaan oo caalami ah oo la ansixiyay 1992 si loola dagaallamo faragelinta khatarta ah ee aadanaha ee nidaamka cimilada. Waxa uu dhaqan galay 1994tii waxana uu ku naaloonayaa in uu ku dhaw yahay xubinnimada caalamiga ah, iyada oo ay saxeexeen 198 xisbi. Waa heshiiska waalidka ee labada Heshiis ee Paris iyo Heshiiskii (Protocol-kii) Kyoto.

Xoghaynta UNFCCC (<https://unfccc.int/>) waa hay'adda Qaramada Midoobay u qaabilsan taageeridda jawaabta caalamiga ah ee khatarta isbeddelka cimilada. Xoghayntu waxa ay fududaysaa wada xaajoodka isbedelka cimilada ee dawladaha iyada oo qabanqaabisa inta u dhaxaysa laba ilaa afar kalfadhi oo wada xaajood ah sanad kasta, kaas oo ugu weyn uguna muhiimsan yahay Shirka Xisbiyada (COP). Waxa kale oo ay bixisaa khibrad farsamo oo ay gacan ka geysato falanqaynta iyo dib u eegista macluumaadka isbeddelka cimilada oo ay ilaaliso diiwaanka Wax-ku-darka Qarameed ee la Go'aamiyay (NDC) (<https://unfccc.int/NDCREG>).

“Yaraynta qiiqa ka dhasha xaalufinta dhirta iyo xaalufka kaymaha(REDD+)

(abbreviation)

Cadaadiska ka imaanaya dadweynaha si wax looga qabto dhibaataada cimilada ee sii kordheysa, shirkadaha ganacsiga gaarka loo leeyahay ayaa ku biiraya u gudubka dhaqaalaha caalamiga ah ee kaarboon-yar. Si kastaba ha ahaatee, dadaalkooda ayaa mararka qaarkood u rogi kara jimicsi suuqgeyn oo ka badan ficil dhab ah oo macno leh.

Cagaar dhaqista waxa loola jeedaa xaaladaha ay shirkaddu samayso sheegashooyin marin habaabin ah oo ku saabsan saamayntooda deegaanka ee togan ama waaritaanka alaabtooda iyo adeegyadooda si ay ugu qanciyaan macaamiisha inay ku dhaqmayaan isbeddelka cimilada. Xaaladaha qaarkood, dhaqidida cagaaran waxay noqon kartaa mid aan ula kac ahayn, sababtoo ah aqoon la'aanta arrimaha deegaanka. Si kastaba ha ahaatee, waxa kale oo si badheedh ah loo fulin karaa sidii suuq-geyn iyo layliyada xidhiidhka dadweynaha, iyada oo laga faa'iidayso taageerada dadweynaha ee siyaasadaha deegaanka si faa'iido looga helo.

Cagaar dhaqiddu waxay lumin kartaa kalsoonida dadwaynaha ee waaritaanka waxayna u ogolaan kartaa saamaynta xun ee deegaanka inay sii socoto oo aan weli la joojin.

“Yaraynta waxyeellada (Mitigation)

(/mitr'geɪʃn/ noun)

Yaraynta waxyeellada waxaa loola jeedaa tallaabo kasta oo ay qaadaan dawladaha, ganacsiyada, iyo dadku si loo dhimo, loo kala wareego, ama looga hortago qiiqa gaaska aqalka dhirta lagu koriyo.

Yaraynta ama ka hortagga qiiqa gaaska aqalka dhirta lagu koriyo waxaa lagu gaari karaa iyadoo loo gudbayo ilaha tamarta la cusboonaysiin karo sida dabaysha iyo qorraxda, iyadoo la isticmaalayo tamar si wax ku ool ah, qaadashada kaarboon yar ama hababka gaadiid ee aan kaarboonka lahayn, kor u qaadida beeraha waara iyo isticmaalka dhulka, iyo bedelida wax soo saarka iyo qaababka isticmaalka iyo cuntada. dhaqamada. Kobcinta weelasha kaarboonka waxaa lagu gaari karaa soo celinta kaymaha, dhulka qoyan, iyo dhul-mareenka, ilaalinta caafimaadka ciidda, iyo ilaalinta deegaanka iyo deegaanka badda.

Si tallaabooyinka yaraynta ay u noqdaan kuwo guulaysta, waxaa muhiim ah in dalalku ay horumariyaan deegaan taageero iyagoo adeegsanaya sharciyo, siyaasado, iyo maalgashi.

Ma ogtahay: Si loo xaddido kulaylka caalamiga ah ilaa 1.5 ° C, taas oo ah yoolka muhiimka ah ee heshiiskii Paris, dunidu waa inay fulisaa tallaabooyinka yaraynta isbeddelka cimilada si loo yareeyo qiiqa gaaska aqalka dhirta lagu koriyo boqolkiiba 45 ka hor 2030 oo la gaaro net-eber bartamaha qarniga.

“Isku-dheelitirnaanta gaaska la sii daayo iyo kan laga saaro jawiga (Net Zero)

(/ˌnet ˈziərəʊ/ noun)

Gaaritaanka eber saafiga ah waxay nooga baahan tahay inaan hubinno in qiiqa kaarboon laba ogsaydh ee ka imanaya dhaqdhaqaaqa aadanaha ay isku dheelitiran yihiin dadaalka bini'aadamka si meesha looga saaro qiiqa kaarboon laba ogsaydh (tusaale ahaan, iyada oo la abuurayo weel kaarboon si loo nuugo carbon dioxide) jawi.

U gudubka eber saafiga ah waxay u baahan tahay isbeddel dhammaystiran ee tamartayada, gaadiidka, iyo nidaamyada wax soo saarka iyo isticmaalka. Tani waa lagama maarmaan si looga hortago cawaaqib xumada isbedelka cimilada.

Ma ogtahay: Si loo ilaaliyo kulaylka caalamiga ah ee ka hooseeya 1.5 ° C, dawladaha adduunku waxay u baahan yihiin inay xaqiijiyaan in dhammaan gaaska aqalka dhirta lagu koriyo uu gaaro heerka ugu sarreeya 2025, oo ay gaaraan eber saafiga ah nuska labaad ee qarnigan. IPCC waxay ku talisay in la dhimo CO₂ qiiqa aduunka oo dhan 45% ka hor 2030 (marka la barbardhigo heerarka 2010) oo la gaadho eber saafiga ah badhtamaha qarniga.

GET INVOLVED

Who we work with is just as important as the work we do. Collaborating with partners is critical to driving and delivering change. Through our partnerships, we develop local solutions that can work for lasting impact. [Want to contribute to our journey, Contact us.](#)

+252 618 866271
+252 185 8511

ice@simad.edu.so
ice.simad.edu.so

8th Floor, Town Campus,
SIMAD University, KM5,
Mogadishu, Somalia

Commentary on